

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 339.543(477)

Ачкасова Світлана Анатоліївна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри митної справи і фінансових послуг

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Achkasova Svitlana

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Customs and Financial Services

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

ORCID: 0000-0001-7233-0189

Копилова Софія Романівна

студентка

Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

Sofia Kopylova

Student of the

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

**ЗАПОБІГАННЯ МИТНИМ РИЗИКАМ У КОНТЕКСТІ
УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ПРИ ВВЕЗЕННІ
ТОВАРІВ НА ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ
PREVENTION OF CUSTOMS RISKS IN THE CONTEXT OF
IMPROVING CUSTOMS CLEARANCE WHEN IMPORTING GOODS
INTO THE TERRITORY OF UKRAINE**

Анотація. У статті розглянуто актуальні альтернативи ефективного митного контролю і оптимізації митного оформлення товарів при їх ввезенні на територію України. Робота присвячена темі запобігання митним ризикам у контексті удосконалення митного

оформлення при ввезенні товарів на територію України. Дослідження розглядає актуальні питання, пов'язані з митним регулюванням та його впливом на ввезення товарів. Особлива увага приділяється митним ризикам, які виникають під час митного оформлення та можуть мати негативні наслідки для економіки та безпеки держави. Розглянуто найбільш поширені проблеми, з якими зіштовхуються митні органи під час митного оформлення товарів, такі як низький рівень автоматизації процесів, недостатність інформаційних ресурсів та інші. Запропоновано напрями вирішення зазначених проблем, такі як застосування профільного аналізу ризиків для встановлення ризикових груп та здійснення підвищеного контролю, вдосконалення митної техніки та забезпечення її автоматизації, розвиток інформаційних технологій та використання сучасних методів аналізу даних. Дослідження описує основні методи та підходи до запобігання митним ризикам, включаючи використання сучасних технологій, аналіз даних та співробітництво між митними органами та іншими відповідними структурами. Розглядаються також роль та функції митних брокерів у забезпеченні ефективного митного оформлення та запобіганні митним порушенням. Метою дослідження є виявлення проблемних питань, пов'язаних з митним регулюванням та митним оформленням, та розробка рекомендацій щодо удосконалення процедур та запобігання митним ризикам. Результати дослідження можуть бути використані для покращення ефективності митного контролю та сприяння розвитку зовнішньої торгівлі на території України. Практичним застосуванням є можливість використання митними органами, підприємствами, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, а також іншими стейкхолдерами.

Ключові слова: митне оформлення, митні процедури, митні ризики, митна служба, торгівельна політика, електронне митне оформлення, автоматизація митного контролю.

Summary. *The article discusses current alternatives for effective customs control and optimization of customs clearance of goods when they are imported into the territory of Ukraine. The work is devoted to the topic of preventing customs risks in the context of improving customs clearance when importing goods to the territory of Ukraine. The study examines current issues related to customs regulation and its impact on the import of goods. Special attention is paid to customs risks that arise during customs clearance and may have negative consequences for the economy and security of the state. The most common problems faced by customs authorities during the customs clearance of goods, such as a low level of automation of processes, insufficient information resources, etc., are considered. Directions for solving these problems are proposed, such as the use of profile risk analysis to establish risk groups and the implementation of increased control, improvement of customs equipment and ensuring its automation, development of information technologies and the use of modern methods of data analysis. The study describes the main methods and approaches to the prevention of customs risks, including the use of modern technologies, data analysis and cooperation between customs authorities and other relevant structures. The role and functions of customs brokers in ensuring effective customs clearance and preventing customs violations are also considered. The purpose of the study is to identify problematic issues related to customs regulation and customs clearance, and to develop recommendations for improving procedures and preventing customs risks. The results of the study can be used to improve the effectiveness of customs control and promote the development of foreign trade in the territory of Ukraine. A practical application is the possibility of use by customs authorities, enterprises engaged in foreign economic activity, as well as by other stakeholders*

Key words: *customs clearance, customs procedures, customs risks, customs service, trade policy, electronic customs clearance, automation of customs control.*

Постановка проблеми. Проблема оптимізації митного оформлення товарів при їх ввезенні на територію України є актуальною та складною для бізнесу та державних органів. Незважаючи на вдосконалення законодавства та процедур, існують низка проблем, які затримують митне оформлення товарів та створюють перешкоди для підприємництва. Серед таких проблем можна виділити: недостатня автоматизація митних процедур, відсутність однорідних стандартів та критеріїв оцінки митних ризиків, довгі терміни митного оформлення, недостатня кваліфікація митників та інші. Розв'язання цих проблем є важливим завданням для підтримки економічного розвитку та забезпечення ефективного функціонування митної служби.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями митних платежів та митного регулювання займалися Бережнюк І. [1], Васюренко В. А. [2], Вишновецький В. М. [3], Кірієнко Т. П. [6], Комаров О. В. [7], Фабіянська В. Ю., Блоха А. М. [8], Шереметинська О. В., Кравець Ю. Т. [9] та ін. Однією з головних проблем, яка часто відзначається у дослідженнях та публікаціях, є недостатня автоматизація процесу митного оформлення. Відсутність електронної системи обліку та контролю над пересиланням товарів спричинює значні затримки при митному контролі. Однак, дослідження та публікації також вказують на шляхи вирішення цих проблем. Зокрема, пропонується впровадження електронних систем митного оформлення, які зменшать затримки та сприятимуть швидкому та ефективному митному контролю. Також, пропонується зниження ставок мита для підприємств, що сприятиме розвитку імпорту та експорту.

Формування цілей статті (постановка мети). Метою статті є визначення особливостей запобігання митним ризикам у контексті удосконалення митного оформлення при ввезенні товарів на територію України.

Виклад основного матеріалу. Митна політика – невід'ємна частина державної політики як усередині країни, так і за її межами, вона є важливим

фактором при формуванні економічних відносин держави. Митна політика кожної держави визначається, виходячи з тих завдань, які вона визначає собі на той чи інший період розвитку

У цілому, державна політика є поєднанням цілей, завдань, пріоритетів, принципів, методів, стратегічних програм і планових заходів, досліджуване і реалізованих органами структури державної влади отримання цілей з формування суспільства, забезпечення його безпеки, цілісності, повноцінності і прогресу [2]. Джерелами формування принципів митної політики, як і митного права, виступають нормативно-правові акти. Можна виділити принципи загального значення, які є базою для розробки всієї державної політики України, та специфічні принципи, що властиві для державного регулювання зовнішньоекономічних відносин [4]. Такі принципи можна знайти в законодавчих актах з митних питань та певних програмних документах: посланнях Президента України, програмах діяльності Кабінету Міністрів України, інших документах [4].

Зовнішньоекономічна діяльність держави завжди нерозривно пов'язана з митною діяльністю та митною політикою, оскільки причиною виникнення зовнішньоекономічної діяльності є наявність міждержавних економічних (торговельних) зв'язків як об'єкта державного впливу та контролю. Цей факт обумовлює переважання економічного характеру функцій митної політики.

Структура надходжень митних платежів до державного бюджету України наведена в табл. 1.

Як видно з табл. 1, загальна кількість надходжень зросла з 358,6 млрд. грн. у 2020 році до 484,9 млрд. грн. у 2021 році, що становить зростання на 35,2 %. Найбільший приріст показав вивізне мито – 408 % зростання, що свідчить про підвищення експортної активності в країні. Також можна побачити значне збільшення надходжень ПДВ з ввезених товарів, а саме на 106,6 млрд. грн., що складає 39 %.

Таблиця 1

**Структура надходжень митних платежів до державного бюджету
України**

Митні та інші платежі	Надходження станом на 01.01.2021, млрд. грн.	Надходження станом на 01.01.2022, млрд. грн.	Відхилення 2021 рік/2020 рік +/-	
			млрд.грн	%
ПДВ з ввезених товарів	274,11	380,71	106,6	39
Акцизний податок	53,53	64,65	11,12	21
Ввізне мито	30,20	36,85	6,65	22
Вивізне мито	0,26	1,32	1,06	408
Інші платежі	0,51	1,33	0,82	161
Всього	358,6	484,9	126,3	-

Джерело: сформовано авторами за даними джерела [5]

Це може бути пов'язано зі збільшенням обсягів зовнішньої торгівлі та підвищенням цін на товари. З іншого боку, відхилення акцизного податку та ввізного мита не такі значущі, що може свідчити про стабільний рівень споживання та зовнішньої торгівлі відповідно. Збільшення надходжень митних платежів забезпечено завдяки вжитим заходам з підвищення ефективності адміністрування митних платежів, зокрема – посиленню контролю за повнотою та достовірністю декларування ввезених товарів, визначенням їх бази оподаткування – митної вартості.

Для оцінювання альтернатив запобігання митним ризикам у контексті удосконалення митного оформлення при ввезенні товарів на територію України виділено такі критерії вибору: ризик-орієнтований підхід; прозорість; цільовий ефект. Оцінюванню підлягали: блок А – застосування профільного аналізу ризиків для встановлення ризикових груп та здійснення підвищеного контролю, блок В – використання технологій та інформаційних систем для автоматизованого контролю за митним оформленням, блок С – посилення співпраці з іншими державними органами та міжнародними партнерами, результати яких наведено в табл. 2

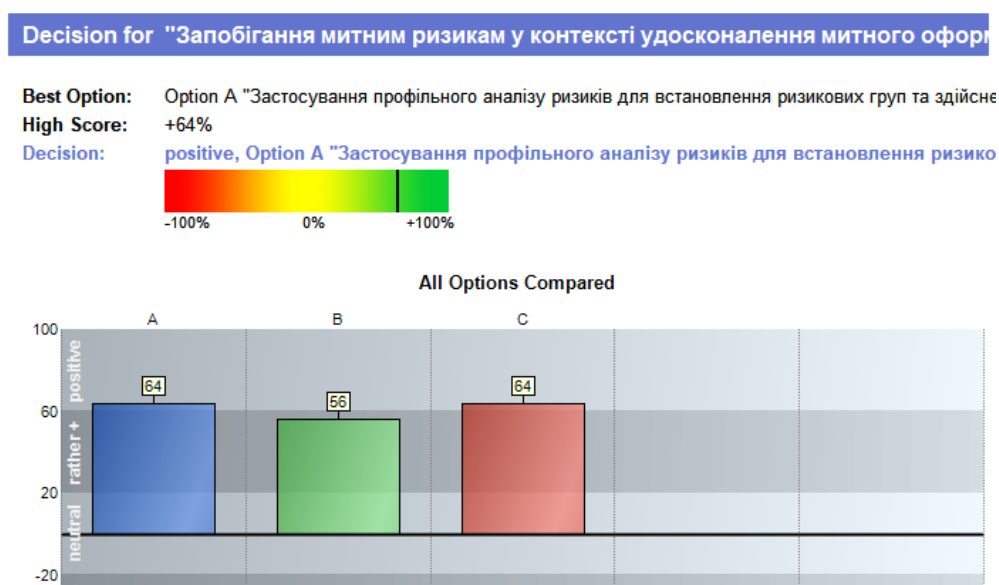
Таблиця 2

Оцінювання альтернатив запобігання митним ризикам у контексті удосконалення митного оформлення при ввезенні товарів на територію України

Критерій/вага	Блок А	Блок В	Блок С
	Застосування профільного аналізу ризиків для встановлення ризикових груп та здійснення підвищеного контролю	Застосування профільного аналізу ризиків для встановлення ризикових груп та здійснення підвищеного контролю	Використання технологій та інформаційних систем для автоматизованого контролю за митним оформлення
Ризик-орієнтований підхід (+5)	+5	+4	+5
Транспарентність (+3)	+5	+4	+4
Цільовий ефект (+4)	+5	+3	+3

Джерело: сформовано авторами за даними [5]

На підставі даних табл. 2, що визначені методом експертного ранжування, отримано результати в СППР Decision Making Helper, що наведено на рис. 1.

Рис. 1. Результати СППР Decision Making Helper щодо ефективності альтернатив запобігання митним ризикам у контексті удосконалення митного оформлення при ввезенні товарів на територію України

Джерело: побудовано із використанням Decision Making Helper за джерелом [10]

На підставі даних, що наведені в табл. 2 та на рис. 1, отримані результати використання СППР Decision Making Helper для прийняття рішення щодо оцінювання альтернатив запобігання митним ризикам у контексті удосконалення митного оформлення при ввезенні товарів на територію України свідчать, що найбільшу пріоритетність має застосування профільного аналізу ризиків для встановлення ризикових груп та здійснення підвищеного контролю та посилення співпраці з іншими державними органами та міжнародними партнерами.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Управління митними ризиками є важливою складовою процесу митного оформлення товарів при їх ввезенні на територію України. Здійснення митного контролю та ідентифікація митних ризиків є необхідною умовою забезпечення національної безпеки та захисту інтересів економіки країни. Аналізуючи проблеми, пов'язані з управлінням митними ризиками, можна виділити низький рівень автоматизації процесів, нестачу кваліфікованих кадрів, недостатність інформаційних ресурсів та інші. Однак, розвиток інформаційних технологій та використання сучасних методів аналізу даних можуть допомогти вирішити ці проблеми. Для ефективного управління митними ризиками необхідно підвищувати кваліфікацію працівників митних органів, вдосконалювати митну техніку та забезпечувати її автоматизацію. Також важливо забезпечити належний рівень інформаційної підтримки процесів митного контролю та управління митними ризиками.

Отже, ефективне управління митними ризиками є важливою складовою забезпечення національної безпеки та захисту інтересів економіки країни. Для досягнення цієї мети необхідно вдосконалювати технології та методи митного контролю, підвищувати кваліфікацію працівників митних органів та забезпечувати належний рівень інформаційної підтримки процесів управління митними ризиками.

Література

1. Бережнюк І. Модернізація митних органів України в рамках економічної безпеки держави та рекомендацій Всесвітньої митної організації. *Вісник Академії митної служби України*. 2001. № 2. С. 43-50.
2. Васюренко В. А. Сучасні підходи до дефініції «зовнішньоекономічна діяльність». *Ефективна економіка*. 2016. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4902> (дата звернення: 10.05.2023).
3. Вишневецький В. М. Мито в системі обов'язкових платежів *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2009. № 4. С. 38-41.
4. Державна митна служба України URL: <http://www.customs.gov.ua/> (дата звернення: 10.05.2023).
5. Доходи держбюджету України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2016> (Дата звернення: 10.05.2023).
6. Кірієнко Т.П. Звіт про виконання плану роботи Державної податкової служби України на 2021 рік [Чинний від 2022-02-07], 136 с.
7. Комаров О. В. Адміністрування митних ризиків як сучасний механізм підвищення ефективності митних процедур. *Митна безпека*. 2014. № 1. С. 26–33.
8. Фабіянська В. Ю., Блоха А. М. Український митний пост-аудит, наближення до європейських норм та стандартів. *Ефективна економіка*. 2015. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3988> (дата звернення: 10.05.2023).
9. Шереметинська О. В., Кравець Ю. Т. Особливості проведення митного пост-аудиту в Україні. *Ефективна економіка*. 2016. № 3. URL:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4829> (дата звернення: 10.05.2023).

10. Decision Making Helper. URL: <https://www.infonautics-software.ch/decisionmakinghelper> (дата звернення: 10.05.2023).

References

1. Berezniuk I. Modernizatsiia mytnykh orhaniv Ukrainy v ramkakh ekonomichnoi bezpeky derzhavy ta rekomendatsii Vsesvitnoi mytnoi orhanizatsii. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy*. 2001. № 2. P. 43-50.
2. Vasiurenko V.A. Suchasni pidkhody do definititsii "zovnishnoekonomichna diialnist". *Efektivna ekonomika*. 2016. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4902> (Accessed on May 10, 2023).
3. Vyshnovetskii V. M. Mito v systemi oboviazkovykh platezhiv. *Yurydychnyi visnyk. Povitriane i kosmichne pravo*. 2009. № 4. S. 38-41.
4. Derzhavna mytna sluzhba Ukrainy URL: <http://www.customs.gov.ua/> (Accessed on May 10, 2023).
5. Dokhody derzhbiudzhetu Ukrainy. URL: <https://index.min-fin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2016> (Accessed on May 10, 2023).
6. Kirienko T.P. Zvit pro vykonannya planu roboty Derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy na 2021 rik [Chynnyi vid 2022-02-07], 136 s.
7. Komarov O.V. Administratsiuvannia mytnykh ryzykiv yak suchasnyi mekhanizm pidvyshchennia efektyvnosti mytnykh procedur. *Mytna bezpeka*. 2014. № 1. S. 26–33.
8. Fabianska V. Yu., Blokha A. M. Ukrainyskyi mytnyi post-audyт, nablyzhennia do yevropeyskykh norm ta standartiv. *Efektivna ekonomika*. 2015. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3988> (Accessed on May 10, 2023).

9. Sheremetyntska O. V., Kravets Yu. T. Osoblyvosti provedennia mytnoho post-audytu v Ukraini. *Efektivna ekonomika*. 2016. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4829> (Accessed on May 10, 2023).
10. Decision Making Helper. Available at: <https://www.infonautics-software.ch/decisionmakinghelper> (Accessed on May 10, 2023).